

Progresszív szerkezetek a hollandban

A holland nyelvben több „stratégiát” találunk a progresszív jelentéstartalom kifejezésére. Az ilyen konstrukciók egyik nagy csoportja különböző lokatív szerkezetekből származtatható. A holland nyelvben a két leggyakoribb ilyen szerkezet az *aan het* INF *zijn* és a *zitten te* INF. Az utóbbi egy pozicionális igét, nevezetesen a *zitten* 'ülni' igét tartalmazza, míg az előbbi egy prepozíciót (*aan*), ezért PREP-progresszívnek is rövidítik (Lemmens 2012, Lemmens 2015). A közös eredet ellenére azonban a mai holland nyelvhasználatban úgy tűnik, nem teljesen felcserélhető a két progresszív szerkezet. Több elmélet is keletkezett azzal kapcsolatban, hogy milyen tényezők befolyásolják a két szerkezet használatát, és hogy melyek a legfontosabb különbségek közöttük. Leys (1985) szerint a két kifejezés egymás szinonimája, és Ebert (2000) szerint is szabadon lehet választani közülük. Az ANS (*Algemene Nederlandse Spraakkunst*), a legátfogóbb tudományos igényű, holland leíró nyelvtan vonatkozó fejezete szerinte a két progresszív szerkezet hasonló jelentést hordoz, de a *zitten te*-progresszívvvel arra is utalunk, hogy milyen helyzetben történik a cselekvés (ANS 1997). Vismans (1982) szerint pedig a pozicionális igét tartalmazó konstrukció csak meg nem szakított folyamatos cselekvéseknél használható, míg a PREP-progresszív megszakított, de folytonos tevékenységnél fordulhat elő. Boogaart (1999) dolgozatában az „agentivitás” (*agentivity*) és „fokozatos változás” (*gradual change*) fogalmakat hangsúlyozza, cáfolva ezzel Vismans (1982) állításait. Stoop (2011) azt vette észre, hogy a *zitten te* INF gyakrabban áll olyan igék mellett, amelyek valamilyen szellemi munkát, folyamatot írnak le (pl. gondolkodni, kételkedni). Lemmens (2015) amellett érvel, hogy a két szerkezet közötti választást sokkal szigorúbb és komplexebb tényezők befolyásolják, ezért tanulmányában a pozicionális igét tartalmazó progresszív szerkezetek és a PREP-progresszív szemantikai profilját próbálja megrajzolni. Kutatásomban kérdőívezés és korpuszkutatás módszerével azt vizsgálom, hogy a fent említett elméletek mennyire helytállóak, melyek a legfőbb különbségek a két progresszív szerkezet között főként a két legnagyobb holland nyelvváltozatra (hollandiai és belga holland) fókuszálva.

Ami a *zitten te* INF szerkezetet illeti, az lehet az előfeltevésünk, hogy a pozicionális ige jelenléte miatt a szerkezet használata korlátozottabb, mint a PREP-progresszívé (ANS 1997). A mai nyelvhasználatot vizsgálva azonban több olyan példára is akadhatunk, amikor a *zitten te* INF szerkezet olyan esetben fordul elő, ahol nincs szó ülő helyzetről. Úgy tűnik, mintha a *zitten te* INF szerkezetben a pozicionális ige jelentése fokozatos kiüresedne (*semantic bleaching*) (Lemmens 2015). Kuteva (1999) szerint akkor beszélhetünk a jelenség erős

grammatikalizációjáról, ha találunk olyan eseteket, amikor az infinitív ige szemantikája nem összeegyeztethető a pozicionális ige eredeti jelentésével a testtartást illetően. Azaz olyan eseteket kell találni, ahol a *zitten te* INF szerkezet olyan cselekvéssel áll együtt, amely biztosan nem történhet ülő helyzetben. Az alábbi példa, amelyeket a SoNaR korpuszban találtam, jól illusztrálja ezt az esetet:

(1) Videoclip (...) waar beyoncé **zit te dansen**...

A videoklip, amelyikben Beyoncé táncol...

A fenti mondatban a táncolni ige szemantikája egyértelműen nem összeegyeztethető az ülő helyzettel. Kutatásomban azt is vizsgálom, hogy a *zitten te* INF szerkezet ilyen típusú előfordulásának mekkora az elfogadottsága.

Bibliográfia

- Boogaart, R. (1999). *Aspect and temporal ordering: A contrastive analysis of Dutch and English*. Holland academic graphics.
- Ebert, K. H. (2000). Progressive markers in Germanic languages. Tense and Aspect in the Languages of Europe. In *Tense and Aspect in the Languages of Europe* (o. 605–653).
- Haeseryn, W., K. Romijn, Guido Geerts, Jaap de Rooij & Maarten C. van den Toorn (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Tweede, geheel herziene druk. Groningen/Deurne: Martinus Nijhoff uitgevers/Wolters Plantyn.
- Kuteva, T. (1999). On ‘sit’/‘stand’/‘lie’ auxiliation. *Linguistics* 37, 191-213.
- Lemmens, M. (2012). Variatie en verankering bij progressiefconstructies in het Nederlands. *Nederlandse Taalkunde*, 17(2), 284–291. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2012.2.DISC533>
- Lemmens, M. (2015). Zit je te denken of ben je aan het piekeren? *Nederlandse Taalkunde*, 20(1), 5–36. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2015.1.LEMM>
- Leys, Odilon (1985). De konstruktie staan te + infinitief en verwante konstrukties. *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Akademie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 3, 265-277
- Stoop, W. (2011). *Wat zitten zit te doen. Een studie naar het grammaticalisatieproces van posture verbs in het Nederlands* [Radboud University]. <https://www.ru.nl/cls/our-research/research-groups/grammar-cognition/theses/>
- Vismans, Roel (1982). *Durative constructions in Modern Dutch*. In: August J. Fry, J. Lachlan Mackenzie & Richard Todd (red.) *Free University Studies in English. A collection of Essays and Working Papers*, pp. 243-265.